

Laisvės sargyboje išsaugant M

Valdemaras SARAPINAS
Lietuvos ambasadorius
Suomijoje

Tikriausiai būtų per drąsu po vos pusmetį truncančio kasdienio tiesioginio sąlyčio su mūsų šiaurės kaimyne Suomija daryti visa apimančius apibendrinimus. Vis dėlto net ir ta neilga, tačiau iš tiesų tikra – lai dažniau ir santūri, o ne jausmais trykštanti – draugystė leidžia pateikti pirmuosius atsargius pamąstymus apie šalį ir jos žmones. Kaip ir apie mūsų tautas siejančius ilgalaikius istorinius, geopolitinius, ekonominius, kultūrinius ryšius bei bruožus.

Kaip ir mes, taip ir pasaulio žemėlapyje ne itin už mus didesni suomiai labai didžiuojasi savo valstybe, jos įžymybėmis bei pasiekimais. Dėl kai kurių iš jų jiems patiems netgi nereikėjo pernelyg stengtis. Nes čia yra daugiausia pasaulyje ežerų. Nes šalies vidaus vandenyse yra daugiausia pasaulyje salų. Nes Suomija yra miškingiausias Europos kraštas.

Dar labiau suomiško pasididžiavimo jausmo kreivė kyla vardijant savo protu bei gebėjimais pasiektus laimėjimus. Kaip mes didžiuojamės savuoju Čiurlioniu, taip jie – savuoju Sibeliumi. Mes šloviname savo krepšininkus, jie – ledo ritulininkus. Dar – neatskiriama kultūros dalį sauną (šalyje jų – gerokai daugiau kaip du milijonai).

Žurnalo „Newsweek“ sudarytame sąraše Suomija pavadinta šalimi, kurioje geriausia gyventi. Ji užima pirmą vietą pasaulyje žiniasklaidos laisvės indekso reitinge. Suomija yra viena pasaulio lyderių švietimo srityje. Nelabai kas jai gali prilygti nėsčiųjų ir naujagimių priežiūros srityje (tai pirmoji pasaulyje valstybė, išnaikinusi iki tol įprastas vaikų ligas – tymus, raudonukę, kiaulytę). Suomijos moterys pirmos pasaulio istorijoje pateko į savo šalies parlamentą balsuojant rinkimuose. O kaip manote, kas yra Molotovo kokteilio, indų džiovinimo lentynos, interneto naršyklės (su naudotojo sąsaja), širdies dažnių matuoklio išradėjai? Taip, atspėjote, – tai vėlgi suomiai. Pagaliau, kad ir ką tvirtintų švedai ar norvegai, Suomija – vienintelė tikroji Kalėdų Senelio tėvynė.

Vis dėlto pats didžiausias suomių tautos pasididžiavimas susijęs su savo šalies gynyba, jos saugumo užtikrinimu, gebėjimu, kilus būtinybei, apginti tėvynę. Pergalė žymiajame Žiemos kare išgarsino suomišką žodį „sisu“, kuris reiškia nepalaužiamą ryžtą ir troškimą priešintis galingesniai priešui, jį niekinti bei nugalėti. Iš kartos į kartą perduodamas begalinis pagarbos jausmas suomių tautos didvyriui legendiniam maršalui Karlui Gustavui Emiliui Mannerheimui, kuris, beje, yra ne kartą lankęsis Lietuvoje (studijuodamas Sankt Peterburge jis palaikė ryšius su kadetais iš Lietuvos ir yra viešėjęs Pavirvyčio bei Verkių dvaruose). O ir pagrindinis šiais metais švenčiamo Suomijos valstybės šimtmečio šūkis „together“ simbolizuoja tautos susitelkimą bei vienybę.

Nuo į skirtingas puses mūsų šalių istoriją pasukusių dramatiškų 1939–1940 m. įvykių prabėgo trys ketvirtį amžiaus, tačiau besisukantis istorijos ratas šiandien vėl primena savo žiauriausias pamokas. Nes šiandien saugumas vėl tapo prioritetu numeris vienas. Nes geopolitinė situacija – tiek mūsų regione, tiek už jo ribų – vėl įtempta. Nes Rusijos karinis aktyvumas

mūsų kaimynystėje neslopsta. Jis nuolat demonstruojamas vykdant įvairias karines pratybas, kartkartėmis pažeidinėjant mūsų oro erdvę, trukdant laivų judėjimą Baltijos jūroje ar dislokuojant Karaliaučiaus srityje balistines raketas „Iskander“. Taigi Rusija diena po dienos bando mūsų solidarumą. Ir mes, visų pirma mūsų regiono šalys, turime jį demonstruoti visur ir visados.

Suomija vis dar nėra NATO narė, ir jos vadovai pripažįsta, kad šis klausimas nėra šios dienos sprendimo objektas (narys NATO palaiko ketvirtadalis suomių, maždaug pusė jai nepritaria). Tačiau tai yra giliai vakarietiškos civilizacijos vertybes išpažįstanti valstybė, bendradarbiavimą su NATO laikanti vienu svarbiausių savo prioritetų.

Suomija aktyviai dalyvauja NATO Sustiprintų galimybių programoje (NATO *Enhanced Opportunities Programme*), tokiu būdu svariai prisidedama ir prie Baltijos valstybių saugumo stiprinimo. Suomii kariai nuolat dalyvauja bendrose pratybose su mūsų kariais. Šiuo metu šalis (kartu su Švedija) rimtai svarsto pasiūlymą treniruotis kartu su į Lietuvą atvykusiomis priešakinėmis NATO pajėgomis. Suomijos naikintuvai F-18 kartu su Baltijos valstybių oro erdvę saugančiais NATO šalių naikintuvais nuolat dalyvauja bendruose regioniniuose mokymuose. Su Suomija nuolat keičiamės informacija stebėdami oro ir jūros erdvę. Pamažu skinasi kelią Suomijos Prezidento Sauli Niinistö iniciatyva visiems kariniams orlaiviams skraidyti virš Baltijos jūros tik su jungtais autoatsakikliais, kas, tikiu, padės užkirsti kelią ne tik oro erdvės pažeidimams, bet ir didelėms nelaimėms.

Šiais metais Suomija vadovauja Šiaurės gynybos bendradarbiavimo (NORDEFCO – *Nordic Defense Cooperation*) iniciatyvai, ir Lietuva aktyviai įsitraukė į jo karinių projektų įgyvendinimą. Mūsų karinės jūrų pajėgos perima Suomijos patirtį tobulindamos savąją integruotą jūros stebėjimo sistemą. Lietuvoje veikiančiame NATO Energetinio saugumo kompetencijos centre nuo šių metų darbuojasi Suomijos ekspertas. Savo ruožtu Lietuva rengiasi aktyviai dalyvauti šį mėnesį Helsinkyje prasidėjančioje veikti Europos kovos su hibridinėmis grėsmėmis kompetencijų centro veikloje.

Beje, kovai su hibridinėmis bei kibernetinėmis grėsmėmis šiuo metu Suomijoje skiriamas ypatingas dėmesys. Džiugu, kad šiuo aspektu suomiai ima pavyzdį ir iš mūsų, pagal „lietuvišką kurpalį“ pertvarkydami savo teisinę bazę, kuri leistų taikos metu kilus būtinybei („žaliųjų žmogeliukų“ atveju) panaudoti karines pajėgas. Taip pat Suomija tapo pirmąja ne NATO valstybe, kuri šių metų vasarį Briuselyje pasirašė sutarimą su NATO dėl bendradarbiavimo kibernetinės gynybos srityje. Pasak šalies prezidento S.Niinistö, pats svarbiausias dalykas šiandien yra gebėjimas greitai bei operatyviai reaguoti į nuolat besikeičiančią geopolitinę situaciją.

Priešingai nei Suomija, Lietuva jau 13 metų yra galingiausio pasaulyje gynybinio aljanso narė ir turi NATO kolektyvinės gynybos garantijas. Džiugu, kad

Tikiu, kad išmokome skaudžias praeities pamokas ir neleisime joms pasikartoti. O mūsų šiaurės kaimynų suomių pavyzdys visados bus ta kelrodė žvaigždė, kaip reikia saugoti ir ginti savo tėvynės laisvę bei nepriklausomybę.

annerheimo ir Sąjūdžio dvasią

Varšuvos viršūnių susitikime priimtos gynybos bei atgrasymo priemonės sėkmingai įgyvendinamos. Tačiau turime suprasti, kad visų pirma mes patys esame atsakingi už savo šalies gynybą, ir Suomija čia mums yra pats geriausias rūpinimosi savo šalies saugumu pavyzdys.

Visa tai tapo dar aktualiau po agresyvių Rusijos veiksmų Ukrainoje, kurie privertė abi mūsų šalis dar labiau susirūpinti savo gynyba. Vėl aktuali tapo visuotinės teritorinės gynybos koncepcija. Sekdami suomių pavyzdžiu, atnaujinome šaukimą į privalomąją pradinę karo tarnybą. Tai sudarė sąlygas ne tik didinti kariuomenę, bet ir greičiau formuoti aktyvųjį jos rezervą.

Savo ruožtu Suomija taip pat priėmė sprendimą stiprinti savo ginkluotąsias pajėgas, padidinti jų karo meto struktūrą nuo 230 tūkst. iki 280 tūkst. Paaštrėjusi geopolitinė situacija abiem mūsų šalims tapo stimulu didinti gynybos išlaidas. Tikėjime, kad Lietuva jau ateinančiais metais pasieks ir viršys 2 proc. BVP ribą. Suomijoje per pastaruosius dvejus metus gynybos išlaidos išaugo nuo 1,3 iki 1,7 proc. BVP, o po poros metų pradėjus įgyvendinti naujų naikintuvų bei karo laivų įsigijimo projektus jos, pasak šalies kariuomenės vado generolo Jarmo Lindbergo, taip pat viršys 2 proc. BVP.

Lietuva ir Suomija puoselėja glaudžius ekonominius, turistinius, kultūrinius, švietimo srities bei įvairius kitus ryšius. Džiaugiamės „Fortum“, „Neste Oil“, „Kesko“,

„Hesburger“, „Peikko Group“, „Paroc“, „Fazer“ bei kitų įmonių investicijomis (Suomija – investuotoja nr. 7 Lietuvoje). Naujausias pavyzdys – pasaulinės nerūdijančio plieno rinkos lyderės „Outokumpu“ atėjimas į Lietuvą (praėjusį mėnesį Vilniuje atidarytas įmonės daigafunkcis paslaugų centras). Sėkmingai plėtojame bendrus energetikos ir transporto projektus. Džiaugiamės vis didėjančiu suomių turistų srautu (praėjusiais metais jų sulaukėme daugiau kaip 33 tūkst.). Intensityviname bendradarbiavimą inovacijų ir technologijų srityse, vis uoliau perimame gerąją Suomijos patirtį, kaip efektyviausiai konsoliduoti švietimo, mokslo ir verslo pastangas. Neabejoju, kad visa tai tęsime bei puoselėsime ir ateityje.

Tačiau kartu esu įsitikinęs, kad pati svarbiausia mūsų šalis siejanti grandis šiandien – kuo glaudesnis bendradarbiavimas gynybos ir saugumo srityje. Kad ir kaip paradoksaliai tai nuskambėtų, Rusijos vykdoma kryptinga agresyvi politika bei išliekanti įtempta saugumo situacija regione suteikė jam naują impulsą. Tikiu, kad dvišalis bendradarbiavimas gynybos srityje bus sėkmingai tęsiamas ir ateityje bei prisidės prie saugumo ir stabilumo visame regione užtikrinimo. Kaip tikiu ir tuo, kad išmokome skaudžias praeities pamokas ir neleisime joms pasikartoti. O mūsų šiaurės kaimynų suomių pavyzdys visados bus ta kelrodė žvaigždė, kaip reikia saugoti ir ginti savo tėvynės laisvę bei nepriklausomybę.

K.G.Mannerheimo paminklas Helsinkyje